

MAGYAR IZRAELITA.

Hitfelekezeti érdekü hetilap.

Kiadó: **Leitner M. L.** könyv- és könyomdatulajdonos.

Tulajdonos és felelős szerkesztő: **Tencer Pál**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozordással, vidékre postai
szétküldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Deák Ferencz-utca 5-ik szám, 2-ik emelet,
hová a kéziratok intézendők.

Megjelenik minden csütörtökön egy egész ivcn.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdijon fölül
egy félhasábos peticior után 3 kr. számítatik.

A z e r d é l y i e k.

(y.) Elismert igazság, hogy nagyobb érdekek előmozdítására legsikeresebb a rokon elemek szövetezése. A mit az egyén nem győz, azt győzi a község, és a mit az egyes község meg nem bír, annak létesítésére az országos község van hivatva. De ha a közhasznú intézetek alapítása egyik főérv az országos képviselet szükségessége mellett, még sem a legelső. Az ugyanazon köztörvények alatt álló zsidókra nézve vannak t. i. számos közös érdekek, a melyek a szorosán vett községi élet színvonala fölé emelkednek, és a melyekben az ország zsidóságának, az állam- és a többi hitfelekezetekkel szemben, egy önálló egységben kell jelentkeznie. És mivel csak az ily összképviselet szerezhethet érvényt az érintett érdekeknek, önmaga iránti kötelességet teljesít az ország zsidósága, midőn ezen összképviselet nyomtatékoságát növelni törekedik. A képviselet tekintélye pedig ugyanazon arányban növekedik, a melyben a mulhatlan erkölcsi rúgók és az illetékességi határ sérelme nélkül a képviselet köre nagyobbodik.

Ezen tételek mind meg annyi köznapi igazságok, és aligha azoknak elősorolásával már több érvet nem hoztunk föl egy oly óhajításunk támogatására, a mely ellen jó formán egy oldalról sem félhetni komoly ellenkezéstől. Óhajításunk pedig ez: a törvényhozásilag és közigazgatásilag Magyarországgal unionált erdélyi megyék zsidó községei a magyarországi zsidósággal minden tekintetben képezzenek uniót.

E kívánságunkat formulázni, minthogy annak teljesítése a dolog természetéből önkénynt foly, fölösleges is lett volna, ha csak egy esemény közbejött, t. i. a mult évben néhány zsidó bizalmi férfiak részéről Kolosvártt tartott értekezlet a kérdés külön szóba hozatalát időszerűvé nem teszi.

Nem tagadjuk, hogy az erdélyi zsidók községi életének rendezése — ha ennyi baj közepette comparativussal élhetni — talán még égetőbb a miénknél. Tetek is ők kísérletet a baj orvoslására. 1851-ben egy cultus-gyülekezet egybehívását eszközölték ki, a mely 1852. márczius havában az akkori katonai kerületi parancsnokságok által meghívott bizalmi férfiakkól Károlyfehérvártt összegyűlt; de miután a községi rendezés iránt kész javaslattal nem rendelkezett, a tanácskozásnak egyéb eredménye nem lett, mint hogy az összministeriumhoz egy memorandumot terjesztett föl az erdélyi zsidók helyzetéről. Ezután az örökös organizálás folytán, melynek kísérleti tárgyává Erdély téte- t, nem jutott idő s figyelem a zsidók ügyére, mig végre egy 1860-ban Bécsben járt községi küldöttség egy országos gyűlés megtartása iránt folyamodott. Az engedélyt végre megkapták 1861-ben a cultusministe-

rium és az erdélyi udv. cancelláriától egy országos közgyűlés megtartására, mint az 1851-ben elnapoltnak folytatására.

A gyűlés összehívásával megbizottak késtek azonban, részint attól tartva, hogy kellő előkészület hiányában ismét eredménytelen lesz a találkozás, részint pedig az unio ügyének folyton ingadozó állapota miatt. — E sorok írójának épen ez idő körül (1863 és 64-ben) alkalma volt, több ízben a gyűlés egybehívásával megbizott férfiak közül különösen azon kettővel értekezni, a kik a későbbi kolosvári tanácskozmány elnöke s alelnöke lettek. Ama találkozásunk idején az erdélyi unio ügye fölötte kedvezőtlenül állott; épen akkor inarticuláltatott a szebeni gyűlésen a februári pátens. Mindamelllett a nevezett bizalmi egyének nem kétkedtek a jó ügy diadalán, és követendő eljárásukban az unio fölleledésének esetét mindig szem előtt tartották. De ezen ingatag helyzetben a községi bajok orvoslását, 13 évi szünetelés után, az unio ügyének jobbra fordultáig, bizonytalanra elhalasztani, a tanácskozmány összehívásával megbizottaknak sem jogában, sem akaratában nem állhatott. Megtétettek tehát az előintézkedések, de csak 1866. márczius 15-én adatott ki újból a guberniumtól a fölhatalmazás. 1866. május 10-én megkezdették a kiválóbb községekből megjelent bizalmi férfiak Kolosvártt tanácskozásukat és mind az ennek alapjául szolgáló javaslat és memorandum, mind pedig a tárgyalásról szóló jegyzőkönyvek a tanácskozók vallásos érzületéről, szabadelműségéről és sok oldalú tapasztalatairól tesznek tanuságot.

A tanácskozás concret eredménye az, hogy a gubernium fölkéretik, miszerint a községek választottaitól, ugy szólva alkotmányozó gyűlést hívjon össze, mely a beadott javaslat alapján a községi ügyek, és az országos képviseletről statumokat állapítson meg. A mi óhajításunk tehát épen ezen pontra czéloz. Óhajtjuk és bizton reméljük ugyanis, hogy sem az erdélyi hitközségek, sem magok az indítványozók ezen kérésök-höz már most ne ragaszkodjanak többé, hanem igenis tegyék meg a magok részéről is a szükséges lépéseket, hogy a kilátásba helyezett országos közgyűlésen ők szintén kellőleg képviselve legyenek és a legtöbb pontban életrevaló említett javaslatukat velünk közösen megvitassák.

Ezt méltán elvárhatjuk a mind két részbeli zsidóság érdekében, és megtehetik ezt az említett bizalmi férfiak a helyzet változta folytán önmagok megtagadása nélkül. — Megfoghathatjuk, hogy 1847-ben, az unio kimondása előtt, egy némely erdélyi protestans emberben aggodalom támadhatott az iránt, hogy valjon a protestans és katholika egyház közt Erdélyben helyesen kifejtett jogegyenlőség nem fog-e a Magyarorszá-

gal egyesülés folytán csorbát szenvedni. De mit kockáztat a zsidó a csatlakozással? A zsidó, ki itt is, ott is a politikai jogokból egyaránt ki van zárva?

Midőn tehát a csatlakozás ellen semmi körülmény sem szól, igen is sok küzd a szoros egyesülés mellett. A bevezető sorainkban fölhozott általános érvek mellett csak egy példával szorítottunk. A központi ügyek évi költségeit a kolosvári értekezlet 13.300 frtra teszi; fedeznék ezt az egyes községek. A számítás csak hozzávetőleg és a leglazább valószínűségekre fektetve történt. Meglehet, hogy elégséges; de igen könnyen megeshetik, hogy nem elegendő, ennyi fontos érdek előmozdítására. Meglehet, hogy győzik a költséget; de igen könnyen megesik, hogy a magyarországiaknál jóval szegényebb erdélyi hitközségek nem bírják meg ezen terhet; a kezdet minden esetre nehéz lesz. A magyarországi községekkel szövetkezve azonban egy némely intézményt, a helyett, hogy Erdélyben külön és Magyarországon is külön szükségeltetnék, egyetlennel is el lehet látni; úgy hogy egyrészt a közös teher sokkal csekélyebb lesz, más részt még ezen felül a szellemi erőknél is szövetkezése folytán amaz intézmények belbecse hasonlóképen gyarapodik. Végül a kiváló fontosságú tanügy jelentékeny támaszt nyer a már meglevő, s a hazai zsidók összességének majdan rendelkezésére bocsátandó iskolai pénzalapban, a minnek előnyei — szem előtt tartva természetesen mindig azt, hogy ezen alap alkotásához kik járultak — az erdélyiekre is ki fognának terjedni.

Ezen példával csak egy anyagi momentumot, a terhek könnyebbitését hoztuk föl, mint egyikét azon számos érveknek, a melyek az egyesülést az erdélyiekre legalább is oly kívánatosnak teszik mint reánk nézve, s azért nem kételkedünk, hogy ők magok is törekedni fognak azon, hogy mindjárt elejétől fogva az összképviselést ügyében teendő intézkedéseknél az erdélyi zsidók mindannyiszor közöttünk kellőleg képviselve legyenek.

Miskolcz, április 29-én.

A helybeli izr. hitközség a pestihez következő levelet intézett:

Igen tiszt. hitközségi Elöljáróság!

A f. hó 14-én kelt nagybecsű körlevelét, valamint B. Eötvös József m. k. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr önméltóságához intézett, hitfelekezeti összügyeinkre vonatkozó óhajainkat tartalmazó emlékiratát, a mai napon tartott előljárói és képviselői közgyűlésünkben tárgyalván, közös akarattal és egyhangulag elhatároztuk, miszerint:

először a miskolci izr. hitközség hálás elismerését fejezi ki a testvérközség előljáróságának, az ép oly tapintatteljes mint a kitűzött magasztos cél elérésére egyesgyedül biztosan vezérlő eljárásáért, a melylyel e főfontosságú országos hitfelekezeti ügyünkben, a nagy-horderejű kezdeményezést megtenni sziveskedett;

másodsor, hogy osztatlan tetszéssel, és meggyőződéseinkből folyó teljes méltánnyalattal fogadjuk az emlékiratban előterjesztett érveket, mint olyanokat, melyek az egész haza hitsorsosai által választandó országos összgyűlés egybehívását indokolják; magunkévá teszszük ezen nevezetes, úgy közös sérelmeinket és hiányainkat, mint az azokat orvosolható módszerek megjelölését tárgyaló okmányt annyival inkább, minthogy fájdalom a miskolci hitközség, különösen a legközelebb lefolyt években, mind azon szomorú és tovább már nem

tűrhető viszonyok között sinlődött, melyek amaz emlékiratban vannak elősorolva, s ennél fogva

harmadszor felkérjük és felhatalmazzuk a pesti hitközség előljáróságát, hogy a miskolci hitközség nevében is mindazon lépéseket megtenni méltóztassék, melyek az országos összgyűlés mielőbbi megtarthatását elősegíthetik, meglévén győződve arról, hogy a megnyilandó országos gyülekezeten egyedül hitfelekezeti ügyek, minden vallástörvényi és dogmai kérdések kizárásával, képezendik a tanácskozás tárgyait.

Ebbeli közgyűlési határozatunkat a nagyérdemű Elöljáróság szíves figyelmébe ajánlván hittestvéri üdvözlettel és tisztelettel vagyunk

Kelt a miskolci izr. hitközség 1867. április 22-én tartott előljárósági teljes gyűlésében.

A miskolci hitközség előljárósága.

A növevelés körül fölmerülő visszásságok okairól.

Beváltom mult heti levelém végén tett ígéretemet, és szólok oly tárgyról, melynek megpendítésére és fejtegetésére, hatáskörömnél fogva, nem csak némileg illetékesnek, hanem kötelesnek is érzem magamat.

Azon lehető veszély ellenére, hogy ezáltal talán egyik másik pályatársammal ellenvetést, magasabban álló úri embereknel pedig indignációt vagy megütközést idézhetnék elő, bátran merem állítani, miszerint széles e hazában alig létezik egy-egy intézmény, mely iránt a közvélemény fagyosb közönyt tanúsítana, és hogy nem ismerem a közérdekű ügyek között csak egyet is, mely nem csupán a balhít vastag hályogán át világosan nem látható nagy tömeg, de magokat haladás embeinek valló némely polgártársaink részéről is mostohább bánásmódban részesült volna mindekkoráig, mint a növevelési ügy; a mi pedig annál feltünőbb és megfoghatatlanabb, minél nagyobb a tevékenység és buzgalom, melyet már régóta e téren másutt kifejteni látunk; minél jelentékenyebbek s szembeszökőbbek a mozzanatok s jelenségek, melyek előrehaladott nemzeteknél a szellemi mozgalmak eme tárgya körül folyvást fölmerülven, a társaság felsőbb és alsóbb rétegeire egyiránt üdvösen és jótékonyan ható eredményekhez vezettek.

Vagy legyen elég bátorságunk vagyis inkább vakmerőségünk kerekén kimondani, hogy leányaink minden korszerű nevelés és oktatás nélkül idvezülhetnek; vagy pedig intézkedjünk akkép és tegyük lehetővé, hogy a tudás és ismeret fáján termő gyümölcsökhez ők is könnyű szerrel hozzájuthassanak. Ilyformán mindinkább gyérülni fog azon anyák száma, kik csakis tudatlanság, kellő nevelés hiánya és saját nemük valódi hivatásáról való ferde fölfogás szülte bizonyos önhittséggel mondogatni szeretik: Mirevaló is az a sok tanulás? én sem sokat törtem vele a fejemet, azért mégis férjhez mentem; kap az én leányom is férjet a nélkül, hogy filozoffá neveltetném. Pedig nem kívántatik valami plátói bölcsesség annak bebizonyítására, hogy körülunkban a nőnem józan elvek szerint intézett nevelés és rendszeres oktatás által nyert miveltség bizonyos fokát ép oly kevéssé nélkülözheti, ha a majdan ráhárulandó női, házi asszonyi, anyai és honleányi többszörös nehéz kötelességének derekasan megfelelni akar, mint a férfinem a magáinak szélesebb körben és más irányban.

De hát csakugyan oly kevés történt volna még nálunk ez érdemben? Igenis, történt valami, de az alapfeltétel, a *conditio sine qua non* mellőzésénél fogva nem a mi sajátságos helyzetünk s viszonyainkkal összhangzóan, hanem épen a mi különleges érdekeinkkel homlokegyenest ellenkező módon, fonákül történt, úgy hogy bátran elmondhatjuk róla: Adtál Uram esőt, de nincs köszönet benne. Ugyanis tudvalevő dolog, hogy mind a nyilvános, mind pedig a magán leánytanodákban a tanítók mellett tanítónők is működnek, és ha ritkák is még azon esetek, hol ezek a tantárgyak kezelésével is megbiztatnak, abból, hogy többnyire csak a kézimunkákra szorítkoznak, korántsem következik, hogy ők is nevelői jártassággal és némi tudományos képzettséggel, különösen pedig a magyar és német nyelvben otthonossággal és gyakorlottsággal ne birjanak, annál is inkább, minthogy a kiszabott tanórákban a tanítókkal egyenlően osztozván, a növendékekkel nem csak ép oly sűrűen, hanem a dolog természeténél fogva, az illedelm legkisebb sértése nélkül, sokkal közelebbről, fesztelenebbül és szorosabban érintkezhetnek érintkeznek is, mint amazok. És miután nem siket-némákkal, hanem hallani és beszélni tudó lényekkel van dolguk, föltehetni, hogy a kézimunkára nem néma jelek, hanem egyik vagy másik élő nyelv segítségével tanítják; és miután továbbá nagy számú virgocz és pajzán növendékeik féken és rendben tartásánál kell hogy ők bizonyos hathatós eszközökről rendelkezessenek: senki sem fogja fentebb érintett követeléseinket túlzottaknak mondhatni, hanem inkább bevallani, hogy a mondott kellekekkel nem bíró tanítónő által a legátermettebb tanítónak legszentebb buzgalma s törekvése is, melyet a tanulók nagyobb része által magával hozott szegletességek, rossz szokások és fülsértő járgon kiirtására, különösen pedig megmagyarosításukra fordít, tökéletesen paralizáltatik s illusoriussá válik.

És mit szólunk már most e tekintetben a családkörökről? Itt a rátermett nevelőnök hiánya szintúgy érezhető, sőt a kellő ellenőrzés nélkül még sokkal károsabb visszaéléseknek szülőoka, melyeknek multhatlan utóhatásait közvetlen a jégre vezetett család, közvetve pedig egész hitfelekezetünk szokta megcsinálni. Ugyanis: a fehér hollók kategóriájába tartozó magyar-zsidó nevelő megszerezhetőségéről lemondani kénytelenítetvén, a legtöbb család idegent szerződött, és a szerencse kegyeltjének mondhatja magát, ha vaktában olyanra tett szert, ki elég műveltséggel és tiszta erkölccsel bírván, jó fizetés és úri ellátásért a rábizott növendékből tűrhető, de mindenesetre idegen szellemű s nyelvű világpolgárnőt nevel. Azonban legtöbb esetben a hajhászok kerítenek méreg drágán oly személyeket, kik honunk határain kívül valahol fodrásznők vagy pesztonkák minőségében szerepeltek, de magokat valami magasabbra termetteknek képzelvén, kapják magokat és bevándorolnak hozzánk, és itt aztán *gouvernantok*nak szegődnek el, és hogy magokat annál jobban megkedveltessék, minden áron csak rácsolva beszélnek és mindenekelőtt a *mon cher pére*, ma *chére mére*, *bon jour* gagyogására tanítják a leánykákat; hogy pedig a *sine curat* maguknak annál jobban biztosítsák, azon vannak,

hogy a magyar szó gyökerestől kiirtassék, torok szakadtáig mutogatván, miszerint égbe kiáltó vétek oly nyelvvel faggatni a gyermekeket, melynek sem irodalma sem említésre méltó írója nincs.

És csakis innen magyarázható azon abnormitás, hogy az ily körülmények között nevelkedett kisasszonyok-kák nem csak Pesten, hanem a legmagyarabb városok s helységekben is sokkal előbb és inkább ismerkednek s barátkoznak meg Sue Jenő, Paul de Cock vagy akár mely idegen író műveivel, mint legünnepelebb koszorús költőinkéivel. Pedig ily természetellenes állapotot tovább is túrni annyit tenne, mit minmagunk alatt vágni a fát és a bizonyos oldalról minden alkalommal ellenünk szórt szemrehányásokat szántszándékkal alapossakká, jogosultakká és indokoltakká tenni. — „Mind igaz; de a hol nincs, Isten sem vehet,“ mondhatná erre a nyájas olvasó. Tehát állítsatok mielőbb nőképezdét! Nem csekély azon ügyefogyott szülék száma, kik örömet szánnák gyermekeiket a tisztességes nevelői pályára, de semhogy őket más hitfelekezetű képezdebe küldjék, inkább abban hagyják. És ha annak idején hasznosnak és szükségesnek találtatott, a helybeli izr. minta főtanodával fiképezdét egykapcsolni, nehogy ifjaink hitfelekezeti jogos követelményeink egyenes hátrányára tovább is más vallású képezdét látogatni kénytelenítessenek; nem látom át, miért ne lehetne a már is közelismerésben részesülő helybeli izr. nyilv. közs. leányfőtanodát akkép szervezni, hogy vele a jelenkor és a magunk méltányos igényeinek minden tekintetben megfelelő nőképezde kapcsolathassék egybe, melyből valahára mind a nyilvános, mind a magán leánytanodák és jobbmódu családok számára elegendő, a jelenkor színvonalán álló és a hazát hön szerető vallásos érzelmű valódi magyar-zsidó nevelőnök kerülhessenek ki, olyanok, kik nekünk ne lelketlen bábokat, hanem lelkes honleányokat, leendő derék házi asszonyokat és hűséges anyákat nevelhessenek.

De semmiből csak Isten teremthetett; az amúgy is örökös deficitekkel küzködő község budgetjét újabb kiadásokkal terhelni nem lehet. Efféle ellenvetésekkel még csak néhány hónappal ezelőtt is még elnémit hattak volna; most azonban már bátran hivatkozhatom a *cultus* miniszternek a pesti izr. hitközség küldöttsége által átnyújtott nyilatkozatra adott, minden izraelita keblében őszinte örömet költött válaszára, melyben különös pártfogását ígérte arra nézve, hogy az „országos iskolai pénzala“ oly czélokra fordíttassék, melyek hitfelekezetünk érdekeinek megfelelnek és valamennyi hitközségre egyaránt méltányos tekintettel vannak. Hogy pedig egy izr. női képezde nem csupán Pestre, hanem honunk valamennyi hitközségére terjesztén ki hatáskörét, azt kimutatni egészen fölösleges. És nem is kétlem, hogy ily intézet fölállítását a kormány részéről is minden módon elősegítenék, annál inkább, minthogy bizton föltehetni, hogy az nem mint előbb a megbukott rendszer túlbuzgó uszályhordói által életbe léptetett intézetek, magyarelles szellemben, hanem csakis nemzeti irányban fogna működni.

Rózsási József.

T A R C Z A.

Mózes küldetéséről.

E kivonatot azon hályogos szemű korbölcsek számára fordítom le, kik azt állítják, hogy hitünk az ész s a kutató szellem

világánál nem tartja meg színét ős-élénkségében, hanem fakóvá lesz és halálsápadtá halványul. Am halljuk, Guizott-Frankhon e nagy államférfiát, miniszterét és Thiers után legmélyebb fel fogású történetíróját.

„Mozest a Nilus habjaiból Pharaó leánya sajátkezüleg menti ki; Heliopolisban udvari pompa és kényelem közepette nevelik őt fel és tanítatják az egyiptomi papok tudományaira. Szolgált a Egyiptom kényurát, vezényelte hadseregeit és ertete csatákat vívott az Aethiopok ellen; egyiptomi nevet adtak neki: Ozárfif vagy Tizithen. (Igy nevezi őt Manetho egyiptomi történetíró; a zsidó hagyomány Mózesnek tiz nevet tulajdonit, de egyet sem a főnnebbiek közül; s egyszersmind a helyett hogy az Aethiopok ellen harczolna, o z e k é r t harczoltatja diadalmason az Egyiptomiak ellen. Az a Mózes, ki az Aethiopok ellen harczolt, újabb fürkészet szerint, más volt. Minden oda látszik irányulva, belőle egyiptomit nevelni, de ő mégis hiven izraelita marad, hű rokonai hitéhez és hivatásához. Elnyomatásuk sebzi őt; s az elnyomottak egyikét az által boszulja meg, hogy kinzóját a halálnak adja át. Az elnyomottaknak nincs önértékük, és kitagadják őt, a helyett hogy megvédenék. Mózes Egyiptomból titkon odább áll, s a pusztákra menekül a nomad arabok egyik törzséhez, a Midiánitákhoz, kik Abrahamtól származtanak, valamiképen főnökük, a törzs sejkje, Jethro (kit Chobabnak is hinnak) atyailag fogadja őt s leányát Sephorát hozzá adja feleségül. A büszke izraelita, (Guizot szava! a ford.) ki nem akart egyiptomi maradni, arabssá lesz, és több éven át valóságos nomád-életet él egy vendégszerető nomádtörzsnél. Szináj szigetén bolyong Mózes ipja szolgálai- és nyájaival; e félsziget közepén, mely valaha a Pharaok birodalmához tartozott, de ismét visszakerült az arabs, pásztorok hatalmába, emelkedik a Sinai hegy ég felé, melyhez emlékezetet meghaladó ősidők óta a környéken lakó népségek között szent hagyományok fűződtek, mint Armaniában az Ararab bérchez és a Himalayahoz Indiában. Emez ájtatos helyen, egy lobogó tövisbokorból, Mózes, hittől tuláradó szívvvel, hallja az istent, ki őt megszólítja és ki ráparancsol, hogy menjen, és népét, Izrael gyermekeit, szabadítsa ki Egyiptomból. Mint egykoron Abraham, ugy Mózes is igen szerény volt, és magában kételkedve így tanakodik: „Ki vagyok én, hogy én Pharaóhoz menjek és Izrael gyermekeit Egyiptomból kivezesse? . . . Ha hozzájuk jövök, mondván: Elődeitek Istene küldött hozzátok engem, és ők így szólának: Mi az ő neve? mit feleljek nekik?“ Erre így nyilatkozott az Isten Mózeshez: „Én vagyok, a ki i v a g y o k; és továbbá: Te így szóladsz Izrael gyermekeihez: Az kinek neve: v a g y o k, küldött hozzátok“ (Mozes 2. sz. 3. 11. 13. 14.) Mózes hisz és engedelmeskedik; Izrael fölzsabadítója átvette küldetését, és már csak még azon munkálkodik, hogy érvényesítse.

A tények illetén állásánál, az istennek az emberrel ilyeszerű egyesülése miatt ugyanazon munkában, a természet fölötti dolgok elleni persze összecsapják kezeiket s fölkiáltanak: „Mire való ez összekoverése az isteni és emberi cselekedeteknek? Van-e szüksége az Istennek az emberek közreműködésére, és nem képes-e Ő, ha akarja, Egyedül saját mindenhatósága által teroít létesíteni?“ Én részemről azt kérdeném tőlük, ha valjon tudják-e már miért alkotta Isten az embert és ha valjon ismerik-e már szándékai titkát azon eszközök megválasztására nézve, melyeket terveinél használni szokott? Hiszen épen abban áll az ember kiváltsága, hogy bár alárendelt még is szabad részese lehet az Istennek és hogy saját működése által az Isten terveivel összemunkálhat, melyek véghetlen parányi részét Ő amannak elméje előtt nyilvánossá teszi és mintegy tovékénységére bizza. Éjszak-Ázsia és történelme telidesteli Mózes nevével; zsidó, keresztény és mohamedán őt nevezik a proféták legnagyobbikának, a magasztos törvényhozót, hatalmas megismerőjét az Istennek; az események színhelyén mindenütt az egyes helyek hiven őrizik emlékét; az utas itt a Mózes kutyjával, ott a Mózes érzhasadékkal, emitt a Mózes hegyormával, amott a Mózes völgyével találkozik. Mit mivelte Mózes, hogy oly magas és maradandó nevet biztosított magának? Nem nyert csatákat, nem hódított országokat, nem alapított városokat, nem uralkodott államok felett, még csak az ékesenszólásnak sem volt valami

hatalmas és ügyes képviselője. „Jaj, én Uram, szólott az örökkévalóhoz, sem tennap sem az előtt nem voltam én az az ember, kinek a nyelve könnyen forog, de sőt még a mióta Te szoltál vala a Te szolgálóhoz sem; mert vajmi nehéz az én ajkam és az én nyelvem!“ (M. 2. 4. 10.) Nincs e történetben egyotlen egy nagy emberi cselekvény sem, egyotlenben egy nagy esemény sem, mi embertény lehetne. Minden az Isten műve, és Mózes ez alkalommal csak szószólója és eszköze az Istennek; e küldetésnek szenteli lelkét és életét; csak e néven hat és dolgozik, a mennyire emberi erővel képes, egy végetlenül nagyobb és maradandóbb mű létrehozásán, mint a világ valamennyi hősei és uraifáradoztak.

Én nem ismerem megragadóbb képet mint Mózes tántorítatlan hitét és kifogyhatlan erélyét, e mű megalakításában, mely nem sajátja, s a melyben csak annak ad kifejezést, mi reá bízott; sokkal inkább engedelmeskedik, mint parancsot. Az akadályok, botrányok azonban szaporodnak saját szemeláttára; látja hogyan hálózák őt körül népének, tulajdon családjának gyöngeségei, hitetlensége, ábrándjai, féltékenysége, lázongása; de sőt neki is meg vannak a maga szomorú és nyugtalan pillanatai. Igy kiált föl az örökkévalóhoz: „Mit csináljak e néppel? kevésebbé múlik, hogy meg nem köveznek; . . . kérlek, hadd néznom a te dicsőültségedet.“ S az Isten eként válaszol: „Én minden jóságomat lelked emlékébe hozom; de azt mi engem megelőz (arczulatomat) nem fogod láthatni, mert nincs ember, a ki engem láthatna a miglen él.“ (Móz. 2, 17, 4; 28, 18—20.) És Mózes bizik az Istenben és diadalt diadalra vív, a mint engedelmeskedik.

A felszabadulás műve be van fejezve; Mózes kivitte Izrael népet Egyiptomból és a sivatag első veszélyeit első nyomorúsággal leküzdötte már. Előbb nyomulnak a Sinai-félsziget bérchez csoportzatai között; völgyből völgybe kanyarodva egy magas hegyormoktól beövedzett völgymedence nyitjához érkeznek. Azon csúcs, mely a legtávolabb kilátást nyújtja, roppant szikladarabokkal van beborítva, mint ha a bérchez egy óriás földrengés fenekestől felforgatta volna. Csúcsát egy szakadás osztja kétfelé. A lent végigsimuló lapály ana pontosan megjelölt hely, hol az izraelita hadseregnek le kell vala telepednie. E lapály létezése a meredek hegyoldal szomszédságában egészen öszhangzó a biblia elbeszélésével, erős bizonyítékául nem csak annak, hogy ez a jelenet színhelye, hanem annak is, hogy e jelenetet csak szemtanu írhatta így le. E helyhez való lassu és ünnepléyes közeledés, mintha a természet szentélye volna, igen találó előkészítése a következő eseménynek. A földnek egy áradások által magasra mosott vonala a bérchez lábainál azon határookra emlékeztet bennünket, melyek Móz. 2. könyve szerint, a népet valának visszatartandók a hegy érintésétől (19.r.12 v.) Ez a lapály nem egyenetlen, sőt szakadozott, egyenesre szabott határokkal, mint csaknem mind, melyek hozzá sorakoznak még és hosszú öblöt képez, melyben a nép rendben állhatott, és oldalt tarthatta magát. A halom, mely átmérhetlen oltár gyanánt nyúlik fel a nép szemel előtt és az ég tükrében nézogeti magát, egyik végétől a másikig a maga csöndes magasztosságában azon hogy viszképe, melyet „nem szabad érinteni“ és melynek csúcsáról „az Isten hangját“ messze-távol meghallhatta az egész törzs, mely e ponton a szomszédos völgyek összotalálkozásá által még csak nagyobbá lesz. Itt valóban egy a félsziget minden részétől elzárt szentély van, mintegy a világ végén, távol földi dolgok zavarának zajától.*)

Ilyen volt már 3300 évvel ez előtt e hely, és ilyen még most is, hol Mózes a törvényt átvette az Istentől és Izrael népének adta, mely még ma is a hit alapját és a keresztény népek erkölcsszabályait foglalja magában.

A héberek azon pillanatban, hogy a dekalog (10 parancsolat) vallásuk sarkigazsága lön, a társadalmi átalakulás válságában voltak és épen azon, hogy a pásztor és nomádéletből a földművelés és szilárd megletelepülés állapotába menjenek át.

*) Sinai és Palestina történelme Stanley Arthurtól Westminster dechantól. London 1862.

Ugy látszik, hogy ilyen korszakban, egy nép politikai szervezése, kormányának megalapítása képezik legtermészetesebb és legfontosabb ügyeit. Azonban a dekalog ilyesmitől egészen idegen s ide vonatkozólag legkisebb célzatot sem tartalmaz. Kizárólag vallásias természetű és erkölcsi törvény, mely csak az Isten és az embertársak iránti kötelességekkel foglalkozik és különben, e felőli mély hallgatása által minden kormányformát helyben hagy, melyet a társadalom kül- vagy belállapota követel vagy létrehoz.

Valami nagyszerű ez, a mint keletkező államok őseredeti törvényeiben egyebütt sehol se találjuk, és a melyben nyilvánvalóan annak isteni eredete bebizonyul; a dekalog az ember természetéhez és erkölcsi hivatásához fordul, annak lelkét és belszabadságát akarja szabatosítani és egyébiránt úgy kül- mint polgári állását a helyzet és az idő minden módosulásának engedni át.

E törvénynek egy másik jellemvonása nem kevésbé eredeti, nem kevésbé magasztos; az Istent és az Isten iránti kötelességeket az élet és az embertársaink iránti kötelességek élére állítja, a legbensőbb egyetértésbe hozza a vallást az erkölcsi szabályokkal és elválaszthatlanoknak tekintti. Már tessék a bölcsesség tudorainak azokat elválasztani egymástól a tanulmányozás érdekében, ám tessék nekik az emberi természetben az elvet vagy az erkölcs különös elveit magára és a vallást ismét magára szemügyre venni, e joga meg van a tudománynak; de hanem ez aztán épen csak is tudományos munkálódás, a léleknek fölöstása, egy rész mely a másíknak csak töredékos képességeit ítélheti meg és nem fogja föl életének összegében és valóságában. Az egész és élő emberi lét természetes csak úgy, ha erkölcsös és e g y s z o r s m i n d vallásos; az erkölcsi törvénynek, melyet magában talál, szükségképen kell kezdeményezővel és bíróval birnia; ezért az Isten a forrás és a kezes, az erkölcs alphája és omogája. Ám tessék onnok vagy annak a metaphisicusnak elfeledkezni az Istenről, miglen az erkölcsi törvényeket mégis elismeri; ám ismerje meg és becsülje ez és amaz az erkölcsiséget, miglen a vallástól vonakodik, ez mind megjárja; az emberi szellem beéri az igazságnak ha még oly kicsiny adagával is. Hiszen az ember oly igen könnyen megfélemedezik és megbónítja önmagát! Gondolata oly könnyen gyarló és törékeny, következtelen, homályos és félrevezethető az elmélet szenvedélye és szabadsága által! De ezek csak kivételes állapotok, tudományos elvontságok; az emberek általánosan és tartósabban nem sanyalódnak alattok. A természetes életben és az ember gyakorlatában (praxis) erkölcs és vallás természetesen folynak össze, és épen az a dekalog legistenibb jellemvonásainak egyike, valamint maradandó, a századokkal dacoló tekintélyének egyik oka, hogy e benső összeforrás alapigazsággént van kinyilvánítva és elfogadva!

Páratlan tény a világtörténelemben. Az isten eszméje minden népnél a vallások forrása; de mindenütt, kivéve a héberéknél, alig hogy a forrás láthatóvá lesz, már megzavarodik. Emberek akarják az Isten helyét betölteni; neve arra szolgál, hogy véle a bitorlás és hazugság minden nemét palástolják; majd az egész polgári és vallási uralmat kezökbe korítik a papi testületek a népek fölött, majd világi hatalmasságok uralkodnak és aláülyesztik a vallást és erkölcsi életet. Semmi effélét nem találunk a Mózes alkotmányában; eredete és alapelvei eleven elítélik és lehetlenné teszik az ily álfogásokat; sehol uralkodó papság; sehol világi zsarnokhatalom; Isten a mindig jelen egyetlen Úr; minden az Isten és a nép között jön tárgyalás alá egyetlen ember közbenjárása által, ki sugallatait közvetlenül az Istenből meríti, kiben a nép hiszen, mert soha se látta magát általa megoslatva, és ki nem igényel más tekintélyt, mint a nyilatkozmányokét, melyeket foganatba vesz. Itt nincs emberi cselekmény; épen úgy mint a biblia Istene, az igazi Isten, épen úgy a hit, mely a Sinai hegyről az Isten választotta népek adatott, a valódi hit, hivatva, egykoron az egész emberiség vallásává lenni!^{*)}

F. A.

Maczesz-morzsa.

Capriccio sel pessach.*)

Van munka a mi nem dolog, mint a toll- vagy kukoricza-fosztás; van szórakozás mely elesigáz, s ilyen a táncz; van öröm mely nem az, midőn p. „örvendünk a szerencsének“, pedig hát csak egy kiállhatlan látogató alkalmatlankodik nálad, kit legfölül ültetsz le a pamlagra; s van a kásán kívül még egy étel a mi nem az — s ez a maczesz.

Maczesz nem étel, s bár ügyes gazdasszonyaink, ha lisztét „visszaörölték“, még tortát is sütnék belőle, azért kitetszik a szög a zsákból, bunda a bunda — maczesz a maczesz.

Az ember furcsa teremts. A boldogság, ha rátukmálják, kelletlen; míg tulfelől, oppositionalis kedvében, oly mulatságokon épül, mik vezeklésnek is beillenek. Gyermekek-orunkban kalácsért cseréltük ki a prófuntot s boldogan ropogtattuk a kaszárnyabeli nyalánkságot, míg az emberséges katona bácsi oly képpel tolta szájába a kuglóflarabot mintha csakugyan ő veszi-tene a cserén.

A „laska“ a keresztények előtt szintén finom csemege — persze mert nem szorultak rá.

A zsidó faj szívóssága csak mindig beválik. Nyolcz napon át vesződni ez ételnek hazudott üvegdarabokkal, minden esetre nagyobb heroismus, mint a huszonnegyőrai koplalás, melytől bűneink bocsánatát várjuk. Isten panaszkép ne vegye és rossz emberek indifrentismusra ne magyarázzák obéli panaszaimat — de az étvágynak csak kogyetlen ingerlése az, midőn a fűszeres mártásban ötvenegy héten át szívacsos kenyeret szokott volt mártogatni az ember s az ötvenkettedikben sovárogyva szopogatja a meddő maczesz-cseropet. Mindig eszik s nem lakik jól elrontja a gyomrát és éhes.

A boldog s mindig éhes gyermekazonban föltétlen híve a maczesznek; már husvét előtt kezdi s husvét után végzi, természetesen kenyérral elegy. Maga a maczesz-romantika hanyatlóban van; a főváros mítsem tud róla már s a falusiak jobbára a fővároshoz alkalmazkodnak. A családapa, ha a peszachot megelőző hetekben tér meg mostanában Pestről, nem ünnepre való lisztet, hanem már kész maczocht hoz magával, mert — Pesten laskagép működik. Egy gép, melylyel laskát gyártanak! Persze még nem hajtja gőzerő, de ezért mégis csak gép, mely nem daltol, nem dévajkodik midőn dolgozik mint ama vig lányok, kik eddigelé nyujtoztaták az ünnepi tésztát s a nyujtófákkal szabatos ütenyben kísérték nótáikat.

„A hirlapok negyedik oldala leghivebb tükre az emberiség fejlődésének egyrészt és másfelől conservatismusának; s a ki polgárosodásunk történetét néhány század mulva meg fogja írni, leggazdagabb anyagot fog lelmi a hirdetésekben.“ Igy nyilatkozik egy híres német nemzetgazda és semmi okom kételkedni állításában. A negyedik oldal azonban még költészettel is bir. Mint az első fecske, vagy a fakadó lomb, ép oly kovéssé gyanítja az a hirdetés is hogy a tavaszt jelenti midőn a „sel pessach“ fordul meg többféle változatban benne. Még pattog a tűz a kályhában s zúzmara földi a fákat — de hirdetik már a „sel pessach“-ot s a zúzmara rövid időn zöld levél fog lenni.

Fővárosi kávéházaink nagyobb számmal adóznak a peszachnak s a Lipótvárosban tán egy sincs, mely abroszos asztalok s külön kávékonyha által ne tűnnék ki ez idő szerint. E külön konyhán forr s ez abroszos asztalokon párolog a „jontovi“ fekete, vagy barna, vagy fehér, természetes maczochk szomszédjában s oszonnatájt ugyancsak nagy a ropagtatás Izraelben.

Magára a laskára nézve nem vagyok tisztában, a vastag-e a jobb vagy a vékony? Igen illetékes fagyasztóktól hallám, hogy a vastag jobb, mert — béle is van neki, míg a vékony könnyebb emésztetőt ugyan de távolról sem oly izos. No, én senkinek sem szeretem elrontani a gusztsusát, de én a laskát akkor szeretem

*) Véletlenül utóbbi számunkból kiszorult. De mint maga a maczesz még husvét után is kedves sokak előtt ezen capriccio is meg fogja tán találni kedvelőit. Szerk.

legjobban — mikor más eszi, legyen az, mármint a laska vastag avagy vékony. Culturalis tekintetben nem szeretem a reformokat, mert a vallási meggyőződés olyan, mint a bor vagy hegedű; annál édesebb, igazabb mentől régibb. De mi a máczeszt illeti, ebből, napoleoni értelemben „kérdést szeretnék csinálni, de úgy, hogy megmaradjon a káposzta s jól lakják a kecske is — az az, a maczesz megmaradjon, de jól lakjunk mi is.

Nem hiszem, hogy az országosan egybehivandó zsinatnak figyelme ilyes indítványokra is ki fog-o terjedni, de azt sem hiszem hogy soraimból azt olvassa ki valaki, miszerint „macedon delendam esse censeo“. Isten ments! De mikor az ember már négy nap óta morzsolgatja őseinak rásavanyadott savanyítatlan kenyereit s még négy napig fogja morzsolgatni — a megtelt üres gyomorból ily reformatori gondolatok hajtják buborékjait az agyon keresztül a kalamárisba; vagy ha jobban tetszik a hasonlat: ily morzsákat hullat a sótalan kedély terpedt laskája
N—y E—s.

P e s t.

Ő nagyméltóságának vallás- és oktatási miniszter úrnak a h. izr. község előljárósága által benyújtott, és a hazai izr. hitközségekkel körlevélileg közlött nyilatkozatra napról napra érkeznek a feleletek. Eddig Újvidék, Csongrád, Eger, Pécs, Veszprém, Nagykanizsa, Zombor, Komárom, Gyöngyös, Esztergom, Tata, Holics, Baja, Nagyvárad, Paks, Szeged és Miskolc nyilvánította tökéletes helyeslését. Nagyvárad terjedelmesen és emelkedett stílusban hozzájárulását nyilatkoztatta ki, Kecskemét és B. Gyarmat azon véleményt fejtegetik, hogy talán czélszerűbb volna a kitűzött tárgyalást és összegyűlést azon időre halasztani, a midőn a politikai egyenjogositás kérdése az országgyűlés által el lesz döntve.

Az ünnepek szép renddel folytak le, a templomban bő adakozások történtek. De u t s c h Sámuel előljáró úr az iskolai ház építésére ujonnan szép összeget adakozott. H i r s c h Ignác a jótékonyági osztály előljárója szintén fényes adakozásokkal tüntette ki magát.

Az ünnepek alatt tartott hitszónoklatok az ájtatos hallgatóságra igen jó hatással voltak. Első eset volt ugyanis arra, hogy p e s z a c h k o r magyar hitszónoklatot hallott a közönség, és dr. Kohn hitszónok úr a nagy számmal egybegyűlt közönség várakozásának, főképen második beszédével, a szó valódi értelmében megfelelt. Megkísértjük e két beszédnek rövid tartalmát t. olvasóinkkal közölni, azon reményben, hogy a tisztelt hitszónok nem fogja rossz néven venni, ha egyet mást tökéletesen nem birunk reprodukálni.

Az első szónoklat tárgyát azon kérdés megoldása képezte, valjon miben rejlik a Peszach ünnepély fontossága különösen a mi időnkre nézve? A felelet bölcsseink ama tételéhez vala kötve: a tavasz havában felszabadult Izrael s a tavasz havában ismét fel fog szabadulni. Abból kiindulván, hogy a Peszach történeti ünnepélye rendesen összeesik egy örök természeti ünnepélylyel, a tavasszal, szónok bizonyította, hogy Izrael Istene, a szabad kifejlődés Istene, ki mint a természetben úgy a történetben is akarja a szabadságot, s hogy a szabadság ezen eszméjében, melyet Izrael Istene legelőször hirdetett s mely csak most hazánk történetében is valósult, fekszik a Peszach ünnep sulypontja. Azon felszabadítás pedig, melynek emlékét ezen ünnep alkalmával ünnepeljük, különös befolyással volt Izráélre s általa az egész emberiségre is. Leigázott, békóba vetett nép szellemileg sem lehet szabad, mert a test szolgál-

sága lassanként a lelket is lenyűgözi. Az egyiptombóli kimenet tehát nélkülözhetlen feltétele volt Izrael szellemi felszabadulásának is, s hogy nem csak idő hanem benső viszony szerint is a Peszach, a szabadság ünnepe megelőzi a Schewuoth, az isteni törvényhozás ünnepét. S így Izrael a tavasz havában felszabadult testileg s szellemileg is. De nem csak a természetnek, hanem a történetnek is vagyon tele s tavasza is. S így különösen Izrael történetének volt hosszú dermesztő tele s némi tekintetben még most is van. Polgári és társadalmi állapota még mindig távol a víg tavasztól; korlátok még mindig gátolják szabad kifejlődését, előítéletek még mindig sulyosan nyomják vállait. De ezen tél is el fog mulni, ha a szellemek világában majdan tavasz, valódi, szép tavasz fog uralkodni, a lelkek felszabadulnak az előítéletek s a vakbuzgóság bilincsei alól s a türelem s műveltség isteni szelleme kifejleszteni fogja az emberszeretet és testvériség menyei virágját, melynek bimbói immár fakadnak. Igen eljövend — ez vala a szónok vigasztaló biztosítása, — minek jönnie kell; jövend szép történeti tavasz a népek és nemzetek, az egész emberiség számára is; s ezen tavaszban Izrael ismét fel fog szabadulni mint hajdan Egyiptomból. Ezen szónoklattal benső összeköttetésben volt a második, mely az előbbi mintegy folytatásának tekinthető. A szabadság isteni eszméje különféleképen magyaráztatik, az emberek azt különféleképp fogják fel, s szónok azt fejtegette, mit ért a zsidó vallás azon szabadság alatt, melyet az embernek szánt? — Ez hasonló legyen a természet szabadságához, tehát legelőször is törvényszerű. Az ember szabad legyen mint a természet, de mint ez, úgy amaz is engedjen törvénynek; szabadon cselekedjék ugyan, de nem önkényesen. S mint a természet, ha tavaszkor felszabadul, mindenkinek egyaránt mosoly s m i n d e n erőt, mely benne szunyadozik működni hagyja; úgy az emberi szabadság is mindenkire kiterjedjen, azaz á l t a l á n o s legyen. Szegénynek, gazdagnak, alattvalónak s előkelőnek ugyanazon igényei vannak az emberi jogokra. Ha mi a szabadságot így fogjuk felfogni, mások is irányunkban ugyanezen felfogással lesznek s a szabadságot tekinteni fogják mint t ö r v é n y s z e r ű t s á l t a l á n o s t is, melynek élvezetét senkitől sem szabad megtagadni. Ezen boldog idő jöttével új Peszach ünnepélyt fogunk ülni s ez polgári s társadalmi felszabadulásunk ünnepe leend.

L E V E L E K.

N.-Kanizsa, 1867. tavaszhoz 23-án.

T. szerkesztő úr!

Engedje meg, hogy tiszt. olvasóival a „M. I.“-ban dicséretesen megemlített „Magyar társalgási kör“ nemes és hazafias működéséről valamit közölhessek. Községünkben köztisztviselő Valbach Mór és Ebenspanger Lipót uraknak sikerült a minden jó és hasznos ügykezet iránt fellánguló értelmes és művelt ifjúságunkat ezen intézet iránt felbuzdítani, melyhez a helybeli tanárok örömet járultak, mert ezáltal mindenkinek alkalom nyújtatik a hazai nyelven társalogni, azt alaposan megtanulni és irodalom iránt érdeklélviseltetni. Ezen hazafias eszme csak hamar visszhangra talált, és körünk az „Izraelita-Magyar-Egylet“ mintájára megalakulván, egy ideiglenes bizottmány Valbach Mór elnöklete alatt kineveztetett. A kereskedelmi egylet, mely minden nemes törekvést gyámolít, átengedte tágas helyiségét a felolvasásokra.

A tegnapi hó 22-dikén tartott közgyűlés alkalmával mind-

nyájunk sajnálatára kijelenté V. M. elnök urunk, hogy ő üzleti foglalkozása miatt nem volna képes elnöki kötelességének eléggé megfelelni, miért is ideiglenes hivataláról leköszönni kénytelen. A gyülekezet éljenzések közt megköszönte az egylet szervezése körüli sikeres működését és elhatározta azt jegyzőkönyvileg is kifejezni.

Az újválasztásnál Dr. Szukits Nándor mint elnök és Valbach Mór mint alelnök választottak meg. Ezen kívül még községünk több előklő és értelmes tagja lett a bizottmányba megválasztva, kik mindnyájan kétség kívül ez eszmét felkaroladják.

Az első gyülekezet alkalmával t. elnökünk Szukits Nándor úr sok éljenzés közt elfoglalá elnöki székét, a benne helyezett bizalmat addig is megköszönné, míg alkalma leend azt erélyes működése által kiérdemelni.

Bla u László úr mint választmányi tag kifejező megnyíró ezen hazafias intézet megalakulásának, minthogy ő mint hitközségi előjárói tag is mindig a magyar tanításnak szószólója, mely törekvésében most a Magyar társalgási körben erős támaszt lel, Kifejté továbbá, mily nagyon tévednek hitsorsosaink közül azok, kik hazai nyelvünk gyámolítását az egyenjogositással kívánják összezavarni; különben biztosak lehetünk, mondja B. ur, hogy a magyar nemzet, mely a félreismeret igazság miatt 19 sanyarú évet oly keservesen töltött, nem kívánhatja, hogy mi legnagyobb áldozatkészségünk mellett megfosztassunk minden Isten adta emberi jogtól. Szeretet V. M. alelnökünk pedig felolvasá Cremieux úr, az Alliance isr. universelle évi tudósítása alkalmával tartott remek szónoklatát igen sikerült magyar fordításban.

Braun Károly.

Vegyes hírek.

— A Bauer Mór és Fanny-féle jótékony alapítványi pályázat ügye e napokban rendeztetett. Ez alkalommal Keller Rozália és Goldner Johanna egyenkint 125 frtnyi kiházasítási segedelemben, szintegy Glauber Julia és Dirichstein Teréz özvegyek egyenkint 125 frtnyi gyámolításban részeltettek.

— Lányi elnök úr két hétre Párisba utazván, ezen idő alatt Deutsch előjáró úr által helyettesítettik.

— A miskolczi izr. hitközség alapszabályait, melyek teljes autonómiát biztosítanak, a magas magyar miniszterium megerősítette.

— Miskolczi értesülünk, hogy a ministerium a miskolczi magyar izraelita jótékony és haladási egylet alapszabályait helybenhagyván, azokat megerősítette.

— Cremieux Adolf az „Alliance. is. universelle“ nevében értesíti dr. Zipsér Mayer rohonczi főrabbit, hogy Londonban megjelent „h e g y i p r e d i c a t i o“ című munkáját a nevezett egyesület francziára fordíttatni és oly körökben terjesztetni szándékozik, a hol még zsidógyűlölet él.

— Az „1848“ „öszinte szó a pesti izraeliták érdekében“ című cikket közöl, melyben megtámadja a helybeli hitközségi előjáróságot, mivel a német hitszónoklatok alkalmával magyar imák helyett németeket énekeltek, és hogy — mondja a nevezett lap — háromszor van német hitszónoklat, míg egy magyart tartanak. A párt — így végzi — mely ilyen visszaesést előmozdít, megérdemli, hogy minden lelkes hazafi által germanizáló néptömegnek vagy a haza testén fekélynek tekintessék.

Mivel megvagyunk győződve, hogy az „1848“ a szabad-
elvébb lapokhoz tartozik, mivel tudjuk, hogy e lapnak, mely a zsidók érdekében már többszörösen felszólalt nem lehetett szándéka jelen cikkkel sem a zsidókat megtámadni, csak helyre akarjuk igazítani t. laptársunkat, mely ez uttal nagyon rosszul volt értesülve. Igaz ugyan, hogy egyik községi ülésben hasonló indítvány tétetett, de a többség ezt el nem fogadta. Egyébiránt jó lesz az „1848“ t. szerkesztőségének ilyenekbe nem avatkoznia, de ha minden áron beavathozni akar, kímélje meg magát ily kifejezések használatától, mert ezuttal oly férfiú részéről támadt a szóban levő indítvány, kinek a magyar nyelv terjesztése körül kétség kívül több érdeme van, mint az illető cikkkirónak. A t. indítványozónak köszönhető leginkább, hogy a zsidó községben magyar hitszónok van alkalmazva, és véleményo szerint abban

haladást látott a magyarság érdekében, ha külön van magyar és külön német istenítisztelet, külön pedig addig, míg német istenítiszteletre szükség van. Hogy pedig a fővárosban erre még szükség van, azt tagadni nem lehet.

— Pulszky Ferencznek Szentés városa képviselőjévé történt megválasztása alkalmával, a választási bizottmány az ottani izraelita birtokokra is kiterjesztette a választási törvényt, s meghívta őket a választásra.

— Blum Bernát ur helybeli nagykereskedő és velencei földbirtokos, az inséges évek és roppant adók terhe alatt roskadozó velencei reform. egyháznak 100, a rom. kath. egyháznak 50, a községi szegényeknek 100 frtot adott, zselléroinek pedig több százakra menő tartozásait elengedte.

— A félévi vizsga a talmudthorában f. hó 23-án ment végbe. Ezen intézetet 61 tanuló látogatja, még pedig 19 az első osztályt, a másodikat 24 és a harmadikat 18. Ezek közül 9 látogatja az ág. hitv. gymnasiumot, 25 a kir. főgymnasiumot, 2 az izr. képezdét, 12 a kereskedelmi iskolát, ezenkívül van még 8 magántanuló. Az ez intézetben előadott tantárgyak a következők: Biblia, héber nyelvtan, misnah, talmud commene tárjaival, aranyelv és vallásbölcselet. A vizsga eredményo kielégíté a jelenvoltakat, főképen azon tantárgyakból, melyeket Deutsch Henrik a talmudthora jeles tanára előadott.

— Nagy körösi t. levelezőnk, Steiner Mór ur, arról értesít bennünket, hogy az ottani községben jelenleg üresedésben levő rabbi hivatal legközelebb eszék utján be fog tölteni. A megválasztandó rabbinak lapunk 4-dik számában megjelent „a magyar izraeliták polgári viszonyai és sürgős teendői“ című cikk 2-dik pontjában elmondott képességgel és tulajdonokkal kell bírnia.

— Az egyes községekben tartott vizsgálatokról, illetőleg azok eredményéről, számos levelezőnk volt szives bennünket értesíteni. Minthogy ily vizsgálat eredménye nem közérdekű, t. levelezőink meg fognak boesátani, ha e leveleket közzé nem tesszük.

A cs. kir. belügy-ministerium egyetértve a hadügyministeriummal a bécsi izr. hitközségnek az osztrák egyetemetek vagy a boroszlói zsidó theologus pap-növeldét látogató hitszónoki és papjelöltek a katonáskodás alóli állandó szabadságolása iránt benyújtott kérvénye folytán a következő rendeletet küldötte az alsó-ausztriai helytartósághoz:

Az alsó-ausztriai helytartóság oda utasítsa a folyamodókat, hogy az 1866-ik év december 29-ikán költ rendelet 9-dik pontjának E alatti szakaszában megállapított föltételeknek megfelelni képes tanulók, tekintet nélkül arra, vajjon papi tanulmányokat folytatnak-e igényt tarthatnak az állandó szabadságolásra, de oly tanulók, kik e föltételeknek nem felelnek meg, habár papi tanulmányoknak szentelték magukat, a vonatkozott rendelet kedvezményeiben nem részesülnek.

A mi továbbá a boroszlói zsidó theologus papnöveldét látogató papjelöltekkel illeti, ezekre nézve az 1858-diki hadkiegészítési rendelet 17-dik pontjában foglalt 12-dik szakaszban intézkedése, valamint a pozsonyi papnöveldét látogató tanulókra nézve adott kedvezményeknek a külföldön tanuló papjelöltekre való kiterjesztésének kérdése még tárgyalás alatt van.

— Az „Alliance israelite universelle“ Halle vi nevezetű fiatal tudós szándékozik Abyssiniába küldeni, hogy ott a falasák nyomait kutassa. A falasák kétségtelenül a szétszórt zsidó népű fajnak egy tagját képezik, mely az 5-dik vagy hatodik században Abyssiniába vetődve, ott tökéletes elszigeteltségen folytán egészen elfajult. Bruce „abyssiniai utazása“ban legelőször emelte biztosságra a falasáknak azelőtt csak mondaszerű félhomályban lappangó létezését. Bruce a mult század vége felé utazván be Abyssiniát, azt állítja, hogy a falasák ott Judit királynéjak alatt némi függetlenségben éltek. Ujabb időben több kísérlet történt a zsidók részéről néptörzsünk ama messze esett ágának tüzetesb ismertetése iránt; de mindeddig ezélt nem értek. Luzzato jun. tudományos kutatásai némilog földerítették ama népfaj viszonyait, mely a bibliát csak igen töredékesen bírja, a talmudot nem ismeri, s bár tudatlan, de munkás és erkölcsös élete által fényesen tűnik ki félvad szomszédai közül. Az Alliance olismerésre méltó vállalatának jó sikert kívánunk!

— A községi vizsályok, ugy látszik, hitfelekezetünk egy szomorú bélyegét képezik. Jerusálemből számos panasza érkezik a szefárd (spanyol) községi tagok részéről, hogy az askonáz (német és longyel) tagok a húsdíj miatt a község kebeléből ki akarnak válni.

— A fegyenezek által gyarmatosított Ausztrália szabadelvűségre nézve több európai államnak példa gyanánt szolgálhat.

A New-South-Walesi parlamentben 5 zsidó tag van; Van-Diemens-Landban pedig, a csendes oceán e távol szigetén, egy zsidóra miniszter-tarczát bizni sem irtóztak. Sajátságos ellentét az, ha a szabadság areopágja, az angol parlament, csak ime ama régi törvényt megerősítette, miszerint Irland kormányzója (Lord-Lieutenant) római katolikus nem lehet.

— Layard, angol külügyi államtitkárhoz, ki a szerb zsidók ügyében a görögök confessionális szabadelvűségéről sem igen kedvezőleg nyilatkozott, levél érteztet egy görög honfitól, ki erélyes czáfolatban azt állítja, hogy a zsidók Új-Hellasban a polgári jogok gyakorlásától nincsenek kizárva. Kérdés, mit ért ama indignált hellen polgári egyenjogúság alatt?

— Egy londoni orvos Dr. Stallard hosszú cikksorozatát közöl a „Standard”ban, melyben párhuzamot vonván a londoni keresztény és zsidó pauperismus közt, a zsidó jótékony egyletek működését valódi apothéosis tárgyára teszi az ugynevezett poor law vagyis szegényügyi törvénnyel szemközt, mely a parlament intézvénye, s az angolok példás bökezűsége mellett sem képes az inséget kellőleg enyhíteni.

— Mult hetekben ülte meg a londoni zsidó körház évfordulási ünnepét. A költség a mult évben 3000 font sterlingre vágott. Az ünnepélyes lakománál összegyűlt adományok összege 1350 fontozál többet tett, min nem fogunk csodálkozni, ha a jelenlevők nevei közt Rotschild, Montefiore, Goldsmid, Philips neveire találunk.

— Nem rég húnyt el Brüsszelben hittársunk Oulif, Belgia legkitünőbb ügyvédeknek egyike, ki az első nyilvános zsidó iskolát alapította Franciaországban.

SZERKESZTŐI LEVELEZÉS.

B. F. urnak Aszódon. A közlemény nem közérdekű.

R—r. urnak S. A. Ujhelyen. Nagyon el voltunk halmozva.

N. V. urnak Békésen. Ön bizonyosan nem fúradozott volna becses cikkének alapos megírásával, ha a röpirat szerzőjét úgy ismerné, mint e lap szerkesztősege.

F. J. urnak S. A. Ujhelyen. Etárgyról bizonyos akadályok folytán, melyek későbbben ön előtt sem leendnek ismeretlenek, még most nem írhatunk. Annak idején, még pedig nem sokára, használni fogjuk egyes észrevételeit.

Eperjesre. Beszéltünk Holländer urral az ügyről. A tisztelt ur más véleményben van.

G. L. urnak Békésen. Igen szép közleménye örömet szerzett nekünk, de nem lévén közérdekű, közzé nem tehetjük.

S—r urnak Pesten. Nyitva áll az ut a legnemesebb vetélkedésre. Csak tessék dolgozni.

S. M. urnak N. Kőrösre. Kérjük a közreműködést.

J. W. urnak Pesten. Ezen intézetről már adtunk jelentést.

F. urnak Pesten. Egyetértésre van szükségünk, a visszavonást kerülni fogjuk.

Budára. Legőszintébb köszönetünket. A kitartás el nem fog hagyni bennünket.

B—n urnak Pesten. Ön még nagyon fiatal. A költeményt — a papirkosárba tettük.

K. J. urnak Nyir Báthoron. A lapokat elküldöttük. Fogadja köszönetünket.

Dr. P—r. urnak Debreczenbe. L—g urnak adott ígérete beváltását vágyva várjuk.

H I R D E T É S E K.

ראשית הקריאה
Első héber

hangoztató- s olvasó- könyv

a magyarországi izraelita népiskolák számára, a magyar-héber-német olvasó könyvek II. része, írta

Schütz Manó,

a pesti izraelita minta-tanodának és képezdének héber nyelv tanítója.

Kiadja az Izraelita Magyar Egylet.

Ára 15 kr. o. é. Második bővített kiadás.

H i r d e t é s.

Most jelent meg és a kiadó tulajdonosnál Majer R. F. úrnál Pozsonyban valamint minden magyarhoni könyvkereskedésben kapható

מסלול לשון עבר

magyar-héber nyelvtan Stern M. E. után magyarra dolgozta és főelemi iskolák használatára alkalmazta.

Bak Izrael

kir. izr. elemi-minta főtanodai hit- és héb. nyelvtanár Pécsent.

Ára 50 kr. újjz.

Hirdetmény.

Fitanodámban a nyári folyamra való beírások aprilis 23-án kezdődnek és tartanak május elsejéig.

Felajánlom egyszersmind intézetemet azon t. cz. szülők számára, kik vidékről küldik gyermekeiket tanodába. Ezeknek eltartásáról és neveléséről jutányos ár mellett gondoskodik

Wärmer Lipót,

igazgató és intézet-tulajdonos. Pesten, főut, 6. sz.

Grill Károly k. udvari könyvtáros kiadásában Pesten megjelent és Magyarország minden könyvkereskedésében, valamint a szerzőnél Új-Verbászon kapható:

Első rész: *A szemléleti héber olvasás.* Elemi olvasókönyv az új tannód szerint. Írta Blum Joachim nyilvános tanító. Magyarította fia Blum Salamom főelemi tanító.

Ára 20 újkr. Iskolák számára 10% lerovattal.

A fentemlített héber-magyar elemi olvasókönyvecske, a hasonló című, dícséretesen ismert és több izraelita hitfelekezeti érdekű lap által illően méltatott héber-német olvasókönyvecskének mintája szerint van kidolgozva. A szerző ezen művecskének kiadása által azt érte el, hogy ezen könyvecskének segítségével a héberbeni oktatás azon izraelita népiskolákban, melyekben a tannylev a magyar — már első fokán a nézlettan elve szerint történhetik.